

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

E művekben van lerakva a tiszta klasszikus örmény nyelv. A nyelvtörténetből látjuk, hogy ezután már az örmény nyelv két irányban fejlődött. Azok, kik a hellen akadémiaikon a görög tudomány és nyelv iránt való rokonszenvet sajátították el, az örmény nyelv hiányait a görög nyelvből vett alakokkal akarták pótolni. Ezeket nevezi Thumáján: újítóknak. Természetes dolog, hogy az örmény nyelv ez által sokat veszített nemzeti jellegéből; pedig e nyelven irt a legnevezetesebb történetiró: Chorenei Mózes is, kinek művei az örmény irodalom első rangú remekei.

Chorenein kívül főleg Dávid bölcsészt kell megemlitenünk.

A másik irány hű maradt a nagy mesterhez Meszrophoz. Az ő tiszta, klasszikus nyelvét használta fel munkáiban, noha némi hatása érzik az új iránynak is rajta. Ezen iskola munkásai szintén igen nagy tevékenységet fejtek ki, s maguk részéről is, nagyban hozzájárultak az V. századi örmény-irodalom emeléséhez. Elisäus, Mambré, Mántáguni, Párbi Lázár mind ezen irány lelkes emberei; ők egyszersmind azok, kikkel az örmény-irodalom aranykora véget ér.

A kik ezen fejtegetésen figyelemmel végig haladtak, különösnek tarthatják, hogy az örmény-irodalom fénykorában a költészetnek nyomát sem látjuk.

Igen! ez mindenesetre érdekes jelenség.

Volt ugyan népies költészet, hiszen olvastunk a hajdani Kholtáni dalnokokról; de a műköltészetnek az irodalomban semmi szerep nem jutott.

Azonban ne feledjük, hogy az a kor, melyről beszélünk az ó-örmény-irodalomnak volt fénykora, mely csaknem kizárólag a történetírás és a theologia szolgálatában állott. Azóta sok század tünt le egymásután, de még csak alig néhány évtizede indult meg az egyetemes irányú irodalmi fejlődés; mely az egész örménység figyelmét magára vonta, — s melyben már is igen biztató eredménnyel találkozunk!

ESZTEGÁR LÁSZLÓ.

Történeti okiratok az erzsébetvárosi levéltárból.

1317 az. 1785 év.

III.

Mi II. József, Isten kegyelméből választott római császár, Német-, Magyar-, Cseh-, Dalmát-, Horváth- és Tótország apostoli királya, Erdély nagyfejedelme, és a székelyek grófia stb.

Tudtúl adjuk, a jelen okmány által mindazoknak, kiket illet, hogy Erzsébetváros kiváltságolt városunk részéről s hiveink: rendes bíró és tanácsosai: Csiki Emanuel tényleges bíró, Dániel Lukács és Péter, Issekutz Antal, Pátrubán Márton, Török János, Issekutz Gergely, Zakariás Zakar, Csiki Mihály, Ötves Lukács, Lengyel Lukács és a többi esküdt polgár nevében tisztelendő Csiki Marcell világi pap, theolog. tudor s apostoli főjegyző, és ugyanezen város tanácsosa: nemes Szentpéteri Domokos, mint legmagasabb trónunkhoz cselekvési teljhatalommal küldött követek, némely levelek láttamozott másolatait, melyek fennirt városunk előbb említett polgárainak mentességeiről és szabalmairól (kiváltságlevél) szólanak, — ezeket legdicőbb emlékezetű anyánk ajándékozta nekik, — fölségünk elébe terjesztették s kérték nevezett városunk: Erzsébetváros fennemlített bírója, tanácsosai s többi esküdt polgár nevében legalázatosabban fenségünket, hogy mi azon kiváltságleveleket és mindazt, mi azokban foglaltatik — azok kivételével, melyek a közpolgárságra, keresztény türelemre, az előttünk kedves erdélyi fejedelemségben fölállított fölülvizsgáló törvényszékre vonatkozó és általunk kiadott kegyes rendeleteinkkel ellenkeznek, és az 5-ik pont záradékának, mit Küüllőmegeye, melynek közelében fekszik a fennemlített város, tanácsosai az átvizsgálendő bűnügyekben használni kötelesek, kihagyásával — érvényesnek, kedvesnek, elfogadottnak tekintvén s jelen levelünkbe szóról szóra bevezettetvén, beiratván fennemlített városunk polgárai s azok utódai részére kegyesen megerősíteni és a megerősítettek mind

magunk megtartani, mind általotok, kiket illet, és illetend megtartatni méltóztatnánk. (Azon részleteket, melyek a III. Károly kiváltságleveléből vétettek, kihagytuk. L. »Armenia« II. évfolyam 367. lap. Szerk.)

. . . A város pecsétjén a jövőben is Szent-Erzsébetnek, a jeruzsáleminek nevezett II. Endre özvegyének, a magyar király leányának képe legyen, kitől a város elnevezését vette.

Heti vásárt ugyanaz a közönség kedden és szombaton fog tartani; országos vásárt minden évnegyedben egyet. (Folyóiratunk tavali évfolyamának 371. lapján említett három vásárhoz engedélyezi még a nov. 19-iki [Sz. Erzsébet] vásárt.)

Mi tehát Erzsébetváros, rendes birójának, tanácsosai és a többi esküdt polgár előrebocsátott kérését kegyesen meghallgatva és jóakarólag helybenhagyva, a fennirt kiváltságlevelet, mely, miután a magyar-erdélyi udvari cancellariánk levéltárában lévő példánnyal összehasonlítottatott s azzal minden pont- és záradékban megegyezőnek találtatott, jelen levelünknel fogva minden kihagyás, bővítés vagy változtatás nélkül elfogadjuk, helybenhagyjuk és megerősítjük. . . . A többire nézve azt akarjuk, hogy azon vásárnapok, melyek Gyümölcsoltó-Boldogasszony, vagy Urunk Mennybemenetele ünnepére esnek, mindig a legközelebbi köznapra tétessenek át azonkívül hogy az örmények az erdélyi kereskedés előmozdításában még nagyobb gonddal és törekvéssel működjenek és a kereskedés gyakorlására, gyártmányaik terjesztésére s műhelyek¹⁾ felállítására még inkább szorgalmaztassanak — elhatároztuk, hogy nekik a következő kedvezményeket engedjük. És pedig:

1. Parancsoljuk, hogy a fennevezett város s annak polgárai a megye, melyhez tartoznak, valamint minden más joghatóság alól, úgy a törvényszéki, mint a politikai és gazdasági ügyekben jövőben is teljesen kivéve legyenek s csak kir. kormányunktól függjenek. . . a behozott egyenlőség (concivilitás) által ezen város polgárai is a haza fiaivá fogadtattak, kegyesen parancsoljuk, hogy ha azok s gyer-

¹⁾ Ezekben készült a szattyán. Szerk.

mekeik magukat nyilvános hivatalokra alkalmasokká tették, azokra ők is úgy alkalmaztassanak, mint a haza más fiai.

A fennemlített város kiváltságának megerősítése és annak irányában — engedett új kedvezések által — kimutatott legkegyesebb akaratunkat nemcsak ugyanazon polgároknak kegyesen kinyilvánítjuk, hanem nektek is méltóságosok, tisztelendők, tekintetesek . . . s mindazoknak, kik bármi módon joghatóságunk alá vannak vetve, tudomására hozzuk és parancsoljuk, hogy a fennemlített város mind mostani, mind jövőbeli polgárait, mindenek- és egyesekben, mik az előre bocsátott cikkelyekben foglaltatnak szilárdan tartsátok fenn, s őket ezen kiváltság bármely megtámadói ellen pártfogoljátok.

A mely dolog emlékezete s fenmaradása végett elhatároztuk, hogy a jelen megerősítő, illetve kiváltságlevelet oklevél alakjában nagy függő pecsétünk alatt kiadjuk és engedélyezzük. Kelt Ausztria Bécs városában.

(Latinból)

ÁVEDIK LUKÁCS.

Nyilatkozat az örményekről.

 Lisziczheán, a vársói egyetem örmény ajkú hallgatója, szép cikket írt a tifliszi »Árczakánk« (Viszhang) című örmény lapban. Ebben elmondja, hogy tanára: Pavinsky Adolf, ki a múlt években a lengyel-örményekkel ismerkedett meg, a tavali nyáron a földközi tenger keleti partjain járt és a többek közt meglátogatta Konstantinápolyt, Smyrnat és azon városokat, hol örmények laknak. . . .

A lengyel-örményekről ezeket mondotta Lisziczheának: Ha nálunk ezt mondják »Teu pan ze szlachty ormianskiy« (Ez az úr örmény nemes), akkor ez azt jelenti, hogy az gazdag földbirtokos, kinek nincs adóssága, kinek ügyei mindig rendben vannak, ki kész mindig másokon segíteni; e kifejezés — ajánlat. Ennek házában vendégszeretetet, rendet, tisztaságot találsz. A lengyel-örmények